

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/wydawnictwo/do-pobrania/publikacje-obcojezyczne/233113,Paterek-1939-Zbrodnia-i-pamiec-Paterek-1939-Crime-and-memory.html>
01.03.2026, 17:11

Paterek 1939. Zbrodnia i pamięć / Paterek 1939. Crime and memory

24.09.2018

Tomasz Sylwiusz Ceran, *Paterek 1939. Zbrodnia i pamięć / Paterek 1939. Crime and memory*,
Bydgoszcz – Gdańsk – Warszawa 2018, 224 s. + 59 stron wkładki zdjęciowej, ISBN
978-83-8098-432-5

Książka w języku polskim i angielskim.

Na ekspozycji stałej Muzeum II Wojny Światowej, w jednej z sal wystawienniczych w sekcji „Terror”, znajduje się siedem czarnych tabliczek z nazwami miejsc kaźni polskiej ludności cywilnej z pierwszych miesięcy okupacji niemieckiej. Oprócz Palmir i Leszna wymieniono pięć miejsc z Pomorza Gdańskiego: Bydgoszcz-Fordon, Piaśnicę, Las Szpęgawski, Mniszek k. Świecia nad Wisłą i Paterek k. Nakła. Zbrodnia w piaskowni ma szansę zaistnieć w ogólnej narracji o II wojnie światowej, tym bardziej, że ze wszystkich wymienionych na wystawie wydaje się ona najmniej znana. Sama tabliczka, choć istotna, dla wielu będzie jednak niewystarczająca. Być może znajdą się osoby, które zechcą poznać mechanizm i kulisy zbrodni, ofiary i katów. (fragment wstępu)

Zbrodnia niemiecka w Paterku to istotny fragment zbrodni pomorskiej 1939. Prezentowana publikacja to pierwsza całościowa próba opisu zbrodni. W pracy opublikowano album *W hołdzie męczennikom za wiarę i ojczyznę. Paterek 1939*, przygotowany w 1971 r. przez ks. Ignacego Klimackiego z okazji wizyty w Nakle nad Notecią i Paterku prymasa Polski kard. Stefana Wyszyńskiego.

***

In 1971, Rev. Ignacy Klimacki, on the occasion of the Primate of Poland Card. Stefan Wyszyński's visit in Nakło nad Notecią, prepared an album *In honour of the martyrs for the faith and the country: Paterek 1939*. The work contained photographs taken during the post-war exhumation of over two hundred people murdered by the Germans in the autumn of 1939. For reasons unknown, the album did not find its way into the hands of the Primate and is currently part of the collections of St. Lawrence Parish in Nakło. We publish it unchanged in form and preceded by an extensive scientific study.

The German crime in Paterek is an important part of the Pomerania crime of 1939 – the first genocide of the Polish civilian population during the Second World War. In Pomerania, it took the lives of many representatives of local communities – officials, teachers, priests, as well as farmers and labourers, Pomeranian Jews, the mentally ill, women, and children. The number of victims of the Pomerania crime of 1939 is estimated at 30,000. Introduction of this term into Polish and international historiography is therefore justified.

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Centrala, Gdańsk

TOMASZ SYLWIUSZ CERAN

PATEREK 1939

ZBRODNIA I PAMIĘĆ / CRIME AND MEMORY

Pliki do pobrania

[SPIS TREŚCI - Paterek 1939. Zbrodnia i pamięć / Paterek 1939. Crime and memory \(pdf, 1.29 MB\)](#)